

ВИПЛАТА ДОПОМОГИ ПО ТИМЧАСОВІЙ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ: ХТО, КОЛИ, ЯК?

Пилипенко К. А.,
доктор економічних наук, доцент
Карпенко Н.Г.,
кандидат економічних наук, доцент
Левченко З. М.,
кандидат економічних наук, доцент

Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу) та виплачується Фондом соціального страхування України (далі – Фонд) застрахованим особам починаючи із шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності або до встановлення інвалідності МСЕК незалежно від звільнення, припинення підприємницької або іншої діяльності застрахованої особи в період втрати працездатності (ст. 22 Закону № 1105) [1].

Оплата п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, здійснюється за рахунок коштів роботодавця.

Розрахунок допомоги по тимчасовій непрацездатності та оплата п'яти днів тимчасової непрацездатності (далі – лікарняні) проводиться за однаковим алгоритмом.

Підставою для призначення лікарняних і декретних є виданий у встановленому порядку листок непрацездатності (ст. 31 Закону № 1105) [1].

З 1 жовтня 2018 року затверджено «Новий порядок отримання лікарняних (декретних) від Фонду соцстраху діє з 1 жовтня» [3].

Відповідно до змін, внесених Законом № 2148 до Закону № 1105 та чинних з 11.10.2017, коло застрахованих осіб, які мають право на отримання лікарняних і декретних, розширено.

Лікарняні виплачуються застрахованим особам залежно від страхового стажу, у той час як декретні – незалежно від нього? В табл. 1 наведено вплив трудового стажу на розмір виплат допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Якщо працівник працював безперервно останні 8 і більше років лише на вашому підприємстві, стаж можна обчислити самостійно.

В іншому випадку для визначення страхового стажу знадобляться відомості з Реєстру застрахованих осіб, що надаються відповідно до Положення № 10-1: Форма ОК-5 (додаток 4), Форма ОК-7 (додаток 5), дані про трудовий та страховий стаж (додаток 9). За довідкою за формами ОК-5, ОК-7 до ПФУ може звернутися працівник, натомість страхувальники мають можливість отримати довідку про трудовий та страховий стаж (додаток 9 до Положення № 10-1). Зробити це можна також через портал електронних послуг ПФУ.

Правила розрахунку середнього заробітку для оплати лікарняних і декретних тотожні, але мають свої особливості. Розрахунок оплати здійснюють за правилами, визначеними Порядком № 1266.

Для цього визначають:

- 1) розрахунковий період та кількість календарних днів у ньому;
- 2) сукупний заробіток за розрахунковий період;
- 3) середньоденну зарплату, з якої проводять оплату;
- 4) суму оплати листка непрацездатності.

Таблиця 1

Вплив страхового стажу на розмір лікарняних

Страховий стаж	Лікарняні	Декретні
до 3 років	50 % середнього заробітку	100 % середнього заробітку незалежно від стажу
від 3 до 5 років	60 % середнього заробітку	
від 5 до 8 років	70 % середнього заробітку	
понад 8 років	100 % середнього заробітку	
Будь-який	100 % середнього заробітку*: – постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 – 3 груп; – одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка постраждала від Чорнобильської катастрофи; – жертвам нацистських переслідувань на підставі Закону України «Про жертви нацистських переслідувань» № 1584-III від 23.03.2000 р.; – учасникам АТО, бойових дій, ветеранам війни, учасникам бойових дій, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-XII від 22.10.1993 р.; – донорам крові, зазначеним у ст. 10 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» № 239/95-ВР від 23.06.1995 р.	

* Для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 % середньої заробітної плати (доходу) додають копії відповідних посвідчень або інші документи, які підтверджують право на пільгу (ст. 31 Закону № 1105).

В листі № 5.2-28-1155 від 08.11.2017 р. Фонд соцстраху зазначено, розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності визначається з дотриманням норм ст. 24 Закону № 1105, і лише згодом, за потреби, застосовуються обмеження розміру допомоги, передбачені ч. 4 ст. 19 Закону № 1105. Тобто в разі перевищення середньоденної зарплати, розрахованої з фактичної зарплати, над середньоденною зарплатою, розрахованої з мінімальної зарплати, подальший розрахунок лікарняних здійснювати із середньоденної, обчисленої з мінімальної зарплати.

Лікарняні, у т.ч. оплата перших 5-ти днів тимчасової непрацездатності за рахунок роботодавця, у розумінні р. IV ПКУ - та ж таки зарплата, яка оподатковується у звичайному порядку. Це означає, що [4]:

- 1) з неї сплачують:
-ПДФО за ставкою 18% (п. 167.1 ПКУ);
військовий збір за ставкою 1,5%

2) до неї застосовують податкову соціальну пільгу (п. 169.1 ПКУ);

3) суму допомоги враховують під час визначення граничної суми доходу, що надає право на отримання податкової соціальної пільги (пп. 169.4.1 ПКУ);

4) базу оподаткування визначають, зменшуючи нараховану допомогу на суму податкової соціальної пільги (за її наявності) (п. 164.6 ПКУ) [4].

Сплачується (перераховується) ПДФО до бюджету під час виплати оподаткованого доходу (пп. 168.1.2 ПКУ), тобто одночасно з одержанням коштів на виплату лікарняних. Податок із виплат, що фінансує Фонд, сплачують із коштів, які надходять на окремий рахунок для зарахування коштів на виплату матеріального забезпечення [4].

Оплату перших 5-ти днів непрацездатності слід включати до витрат періоду й відобразити за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності». За кредитом ставлять субрахунок 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

На відміну від порядку обчислення ПДФО та ЄСВ, для формування витрат лікарняні не потрібно ділити помісячно. Їх визнають у податковому періоді, у якому (а не за який) вони були нараховані.

До того ж на субрахунку 949 відображають ЄСВ, нарахований на всю суму лікарняних (й оплату перших 5-ти днів, і допомогу за рахунок Фонду) [5].

Своєю чергою, нараховані лікарняні за рахунок коштів Фонду проводять за дебетом субрахунку 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами» (див. Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджену наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р.). За кредитом цього ж субрахунку показують надходження коштів Фонду на окремий рахунок для виплати матеріального забезпечення працівникам.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1105-XIV від 23 верес. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

2. Постанова КМУ «Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» № 1266 від 26 верес. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF>

3. Порядок фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та окремих виплат потерпілим на виробництві за рахунок коштів Фонду соціального страхування України, затверджений постановою Правління ФССУ № 12 від 19 липн. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012890-18>

4. Податковий кодекс України за № 2755 від 2 груд. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>